

בבית המשפט העליון

בע"מ 6832/15

לפני: כבוד המשנה לנשיאה א' רובינשטיין

המבקש: פלוני

נגד

המשיבים: 1. פלוני
2. פלוני
3. פלוני

בקשת רשות ערעור על החלטת בית המשפט המחוזי מרכז
מיום 24.08.2015 בתיק עמש 002317-12-14

בשם המבקש: עו"ד גלית חן אפללו
בשם המשיבים: עו"ד יעקב כהן

החלטה

א. בקשת רשות ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי מרכז-לוד (סגן הנשיא השופט א"ש שילה, השופט מ' נדב, השופט ד"ר ש' בורנשטיין) בעמ"ש 2317-12-14 מיום 24.8.15, שבמסגרתו ניתן פסק דין בהסכמת הצדדים ונמחק הערעור אותו הגישה המשיבה על פסק דינו של בית המשפט לענייני משפחה (השופטת ח' מטליון) בתמ"ש 34690-08 מיום 6.9.11. עניין הבקשה – טענה כי פסק דין שהושג בהסכמה נכפה על המבקש.

רקע והליכים קודמים

ב. בני הזוג היו נשואים משך כ-12 שנה, ובתקופה זו נולדו שני ילדיהם. שני בני הזוג כבדי שמיעה, המוכרים כנכים על ידי המוסד לביטוח לאומי ומקבלים קצבאות נכות. ביום 6.9.11 ניתן בבית המשפט לענייני משפחה פסק דין הקובע, כי המבקש

ישלם מזונות בסך 1,200 ₪ לכל אחד מן הקטינים – קרי סך 2,400 ₪. בעת מתן פסק הדין היה המבקש זכאי לתוספת תלויים בעבור ילדיו, והוסכם כי קצבת התלויים תועבר ישירות למשיבה ותקוזז ממזונות הקטינים.

ג. בהמשך, הוכרה גם המשיבה כזכאית לתוספת תלויים. מאחר שנהלי הביטוח הלאומי קובעים כי תוספת התלויים תוענק לאחד מבני הזוג בלבד, נרשמה הזכאות על שם המבקשת, והופסקה זכאותו של המבקש. בין הצדדים נתגלעה מחלוקת בשאלה האם יש להמשיך ולקזז את סכום תוספת התלויים מדמי המזונות המשולמים על ידי המבקש.

ד. לאחר הליכים שונים, קבע בית המשפט לענייני משפחה בראשון-לציון, כי דמי המזונות יופחתו בסכום השווה לסכום תוספת התלויים אותה מקבלת המשיבה (תמ"ש 63221-01-14, השופטת חגית מטליון). על קביעה זו הגישה המשיבה ערעור לבית המשפט המחוזי מרכז-לוד (עמ"ש 2317-12-14). במהלך הדיון עלה כי בנם של בני הזוג אשר היה במשמורת אצל המשיבה אינו מתגורר עמה עוד, עקב מעבר להוסטל. בשל כך, טען המבקש, כי לא זו בלבד שיש להמשיך ולקזז את תוספת התלויים, אלא יש אף מקום להקטין את סכום המזונות בו חויב.

ה. נוכח האמור, הציע בית המשפט המחוזי לצדדים כי המשיבה תחזור בה מן הערעור, ומנגד, לא יתבע המבקש את הקטנת דמי המזונות. וזו לשון הצעת בית המשפט:

"המערערת תחזור בה מהערעור. לאחר שהסתבר כי הבן נמצא בהוסטל ולא במשמורתה היום-יומית של המערערת, יסכימו הצדדים כי המשיב לא יעתור להפחתת מזונות בגין עניין זה. ככל שהבן יחזור למשמורתה המלאה של האם, היא תהיה רשאית לעתור להגדלת המזונות עקב שינוי נסיבות, לרבות שינוי נסיבות עקב החמרת מצבה." (עמ' 7 לפרוטוקול מיום 24.8.15).

ו. לאחר הפסקה, הודיעה באת-כוח המבקש על קבלת המלצת בית המשפט. באת-כוח המשיבה הדגישה מצידה כי: "חברתי אמרה, בהגינותה, שבעתיד אם תוגש תביעה להגדלת מזונות מעת שהילד יחזור מההוסטל, אז התוספת תחשב כמזונות. התוספת לדמי טיפול זה בסכום 1,000 ₪ וזה בנוסף ל-2,400 ₪ מזונות. בתמורה לכך שהאיש לא יגיש תביעה לקיזוז, אז נחזור בנו מהערעור. כאשר הילד יחזור לבית, אז לא נוכל להגיש תביעה להחמרה."

ז. לאחר הפסקת התייעצות נוספת, הודיעה באת-כוח המשיבה כי המשיבה מקבלת את המלצת בית המשפט. עם זאת, בשלב זה הודיעה באת-כוח המבקש כי הסכמתו ניתנת בכפוף לכך שהוצאות המשפט שנפסקו בהליך קודם לחובתו בסכום 20,000 ₪ לא ישולמו, ובהתאם, יותר על הוצאות המשפט שנפסקו לטובתו בהליך הנוכחי בבית המשפט לענייני משפחה (2,000 ₪). בתגובה, ענתה באת-כוח המשיבה כי "מדובר על ערעור אחר, ואין מקום לדרישה זו עתה".

ח. לאחר דברים אלה, ניתן פסק דין, אשר נוסחו להלן:

"אין אנו רואים מקום לחזרתה של ב"כ המשיב (המבקש בפנינו- א"ר) מהסכמתה הקודמת להצעת בית המשפט, שבמידה רבה ניתנה על פי יוזמתה שלה. אנו מאשרים את הסכמת הצדדים להצעתנו ונותנים לה תוקף של פסק דין."

ט. כלפי פסק דין זה הגיש המבקש ביום 13.10.15 את הבקשה הנוכחית, ובמוקדה סוגיית ההסכמה לפשרה.

טענות הצדדים

י. טוען המבקש, כי חרג בית המשפט המחוזי מסמכותו משכפה עליו את הצעת הפשרה, אף שהבהיר כי הסכמתו כפופה להסדרת הסוגיה של הוצאות המשפט מההליך הקודם. נטען, כי הסכמתו לותר על הגשת תביעה להקטנת דמי המזונות בעתיד משמעה ויתור מרחיק לכת בעל משמעויות כספיות נכבדות, וכי לא היה מקום להתעלם מהתניית ההסכמה בהסדרת הוצאות המשפט הללו. עוד נטען, כי חרג בית המשפט מסמכותו כאשר ייחס לבאת-כוח המבקש את היוזמה להצעת הפשרה באופן שאינו תואם את שנאמר בדיון, וכי בית המשפט נקט ביחס שונה ואף מפלה כלפי באת-כוח המבקש במהלך הדיון – מצב אשר עולה כדי פסילת ההליך בהיותו בלתי ראוי.

יא. נוכח האמור, נתבקש בית המשפט לקבוע כי חרג בית המשפט המחוזי מסמכותו, ולא היה רשאי לכפות על המבקש הסכמה על פי הצעתו, ולפיכך דינו של פסק הדין להתבטל. כן נתבקש בית המשפט לקבוע כי ערעור המשיבה יידון מחדש בפני בית המשפט המחוזי, ולחלופין – כי פסיקת בית המשפט לענייני משפחה בתביעת המבקש לקיזוז קצבת התלויים תיוותר על כנה. בהחלטה מיום 15.11.15 נתבקשה תגובה, ואוסיף כי מטרתה היתה לברר במלוא התמונה את סוגיית ההסכמה.

יב. ביום 22.12.15 הוגשה תגובת המשיבה לבקשת רשות הערעור. לטענתה אין מקום לקבל את הבקשה, שכן המבקש קיבל את הצעת בית המשפט בלא סייגים, וחזר

על הסכמתו בעקביות במהלך המשך הדיון. למבקש היה זמן די והותר להעלות התנייתו שעה שהמשיבה התלבטה בנושא, והטענה כי בית המשפט כפה את ההסכמה משוללת כל יסוד. כנטען, המבקש מעולם לא התנה מעיקרא הסכמתו לפשרה בקבלת ההוצאות, והעלה את הדרישה לכך אך לאחר שהודיעו הצדדים על הסכמתם לפשרה. לשיטתה, המבקש לא חזר בו מן ההסכמה שנתן ולא טען כי אינו מעוניין בה, והטענה היחידה שהעלה היא כלפי ההוצאות – נושא שהחלטה בו שמורה לשיקול דעתו של בית המשפט. נטען כי ההוצאות אליהן מתייחס המבקש נקבעו בהליך ערעור ישן, וטרם שולמו אף שנפתח הליך הוצאה לפועל בנושא.

יג. עוד טוענת המשיבה, כי פרוטוקול הדיון משקף נאמנה את שהתרחש בו, וכי טענות המבקש לענין התנהלות הדיון משוללות כל יסוד. ככל שטוען המבקש אחרת היה עליו לעתור לתיקון הפרוטוקול, ומשלא עשה כן, הרי זו הסכמה לתקינותו. כן נטען, כי מדובר בהסכמה דיונית שאין לבטל בנקל; וכי על ערכאת הערעור להימנע מהתערבות בסוגיית הוצאות משפט, המהוה חלק מסמכותה השיוורית של הערכאה שעליה משיגים.

הכרעה

יד. לאחר העיון בבקשה ובנספחיה, חוששני כי אין בידי להיעתר לה. אכן המדובר בבקשת רשות ערעור בעקבות פסיקתו של בית המשפט המחוזי שהיתה בפשרה המועמדת עתה בספק, אך גם אם רכיב זה לא בא לעולם בבית משפט השלום, מכל מקום התיק הוא גלגול שלישי; ואף לשיטה הנוקטת גמישות בסיטואציות מסוימות (וראו רא"ע 2108/13 אלבוז נ' מיטל (2013) בפסקה ו'; בן נון וחבקין הערעור האזרחי 512-511 (מהדורה שלישית, 2012)) אין המקרה מצדיק זאת. כך – שכן הוא תחום לעובדותיו הקונקרטיות ואינו מעלה שאלה משפטיות או ציבורית החורגת מעניינם הפרטי של הצדדים; ולא זו בלבד, אלא אף עיון בעובדות אינו מגלה עיוות דין. בסופו של יום, עניין הבקשה נסב על הסכמת המבקש להסדר המוצע ועל משאלתו הנוגעת להוצאות המשפט שהוטלו על הצדדים בהליכים קודמים, והתוצאה אינה נראית מופרכת באופן הראוי להתערבות שיפוטית נוספת.

יה. אכן, אין חולק על חשיבות הרצון החופשי והבעת ההסכמה הנדרשת במקרים של פשרה בין בעלי דין ומתן פסק דין בהסכמה. כבר נכתב לא אחת כי פסק דין בהסכמה ממוזג בתוכו שתי תכונות – של הסכם בין בעלי דין, ושל פסק דין (וראו ע"א 1351/06 עו"ד מועין דאוד חורי נ' חברת ארמון ההגמון (קטר אלמוטראן) בע"מ (2007) בפסקה כ"ח וההפניות שם). מעצם היותו של פסק הדין מבוסס על הסכמת הצדדים, נדרש בית המשפט למשנה זהירות באשר לכנות הסכמתם של בעלי הדין ותוקפה

בטרם יפסוק את הדין. כך, אמנם רשאי השופט להציע פשרה ואף להשפיע במידת מה על הצדדים על מנת שיקבלוה, אך עליו להישמר מהטלת לחץ פסול על הצדדים כדי שיגיעו להסדר (וראו ע"א 165/50 עפשטיין נ' דוד זילברשטיין, פ"ד ו' 1201, 1221 בפסקה 13 לפסק דינו של השופט צלטנר המצטט מדברי בית המשפט המחוזי (1952) (להלן עניין עפשטיין); ע"א 8177/00 אורן נ' אורן, פסקה 6 (2000)). דברים אלה מעוגנים גם בשכל הישר.

יו. על כן, ככל שחומר הראיות שבתיק מעלה כי הצדדים לא הגיעו להסכם מרצונם החופשי אלא עקב לחץ וכפיה, פתוחה בפניהם הדלת להגשת ערעור, שעשוי להוביל לביטולו של פסק הדין (וראו עניין עפשטיין, בעמוד 1225-1226, פסקאות 8-9 לפסק דינו של השופט (כתארו אז) ש"ז חשין; וכן רע"פ 7148/98 עזרא ואח' נ' זלזניאק, פ"ד נג(3) 337, בפסקאות 4-5; ע"א 2536/90 אסתר סיטבון נ' פרדי סיטבון, מה(2) 573). ואולם, ברי גם כי נוכח תיעוד ההסכמה על-ידי בית המשפט הדיוני, על בית המשפט לבדוק היטב בטרם יבטל פסק דין בהסכמה, ולודא כי ישנם טעמים כבדי משקל לעשות כן (ע"א 2495/95 בן לולו נ' אטרש, פ"ד נא(1) 577, 593 (1997); רע"א 4976/00 בית הפסנתר נ' דליה מור, פ"ד נו(1) 577, 585-586 (2001) בפסקאות 7-8; ע"א 5914/03 אפרים שוחט נ' כלל חברה לביטוח (2005) בפסקה 7). יפים לעניין זה דברי השופטת חיות בע"א 11750/05 יעל שמר נ' בנק הפועלים בע"מ (2007):

"גישה אחרת, גמישה יותר, שתאפשר ביטול הסכם פשרה כל אימת שמי מהצדדים יסבור בדיעבד שהפשרה לא הייתה מוצלחת או כדאית מבחינתו, אינה מתיישבת עם דיני החוזים הכלליים לפיהם טעות בכדאיות העסקה איננה עולה כדי פגם בכריתת החוזה ואינה מזכה את הצד שטעה בביטולו (סעיף 14(ד) לחוק החוזים (חלק כללי), התשל"ג-1973). גישה זו אף חותרת תחת יסודו של מוסד הפשרה. היא מערערת את הודאות והסופיות שהן מסימניו המובהקים של המוסד ועלולה להרתיע מתדיינים מלסיים בדרך זו את המחלוקת שביניהם. בכך יצא נפסד האינטרס הציבורי המחייב לפעול, ככל שהדבר ניתן, לקידום ולעידוד פשרות בהליכים משפטיים."

(פסקה 9 לפסק הדין).

יז. אוסיף: טבע האנוש, כי בבוא בעל דין להידרש להצעת פשרה הוא מתלבט; הרי הוא משוכנע בצדקתו, ובגדרי הפשרה עליו לוותר למצער חלקית על עמדתו; להתלבטות יש ביטוי לא אחת בניסיון לחזור בו או להשיג "מקצה שיפורים" שמא יעלה הדבר בידו, ויהיו שיכנו זאת בלשון העם "שיטת מצליח". על בית המשפט לתת

דעתו לכך, כדי שלא יהיה אולמו מצע ל"תכנית כבקשתך"; והדבר תלוי בנסיבות ובפרשנות בית המשפט באשר לכנות ההסכמה וסופיותה.

יח. בענייננו, הציע בית המשפט המחוזי למשיבה לחזור בה מערעורה, וזאת בתמורה להתחייבות המבקש שלא להגיש תביעה להפחתת דמי המזונות נוכח הוצאת בנם המשותף למגורים בהוסטל. להצעה זו, שכללה ויתורים הדדיים כמובן, ניתנה הסכמת המבקש, וכדברי בית המשפט היתה מעיקרא במידה רבה ביוזמתו. הסכמתו ניתנה לאחר הפסקה שבמהלכה שקל את מצבו המשפטי, ויכול היה להעלות הסתייגויות ודרישות, ולא כן עשה. רק לאחר שהמשיבה נתנה הסכמתה להצעת בית המשפט קמה לפתע דרישת המבקש לענין ההוצאות מן ההליכים הקודמים.

יט. אין חולק כי לויתורו של המבקש על אפשרות להגשת תביעה להפחתת דמי המזונות נוכח העברתו של בנו להוסטל משמעויות כספיות נכבדות. עם זאת, אין הדבר מאיין את הסכמתו, שלא ניתנה להסדר "חד צדדי", אלא להסדר בליבת הסכסוך ממנו נהנה גם הוא, בשל הסכמת המשיבה לחזור בה מערעורה הנוגע לקיזוז קצבת התלויים מסכום המזונות שעליו לשלם – הסכמה אשר גם לה משמעות בלתי מבוטלת. אין בפסק הדין סימוכין להתנגדותו של המבקש להסדר עקרוני זה, שהוא כאמור לב הדיון; ועל כן נסיונו של המבקש להתנות "במקצה שיפורים" את הסכמתו, לאחר שניתנה, בויתור על הוצאות המשפט שנפסקו לטובת המשיבה בהליכים קודמים – אינו מצדיק התערבות נוספת.

כ. הדעת נותנת, כי המבקש בחן את הצעת בית המשפט בכובד ראש בטרם הסכים לה, ומרחק רב מצוי בין ענייננו לכפיית הסכמה. דומה כי גם בשעתו הבין המבקש שמדובר בהסדר מאוזן, שאילולא כן לא הייתה תשובתו החיובית ניתנת באופן מיידי ובלא סייגים. משאלתו המאוחרת בעניין הוצאות המשפט אינה מאינת איפוא את הסכמתו הבסיסית להסכם שהוצע, ובודאי אינה מצדיקה ביטולו של פסק הדין והשבת הנושא לבחינה מחודשת.

כא. אכן, אוסיף כי לא היה מקום להתערבות גם במקרה הפוך – אילו העניק בית המשפט המחוזי למבקש הזדמנות נוספת לבחון את הצעת הפשרה כדי להגביר את ודאות ההסכמה. ואולם, אף למשאבים השיפוטיים ולסדר דיוני יש חשיבות רבה, כדי למנוע גחמות בעלי דין, ומתן אפשרות למבקש לחזור בו מהסכמה ברורה להסדר שהוצע לו, לאחר שלא חל כל שינוי בהצעה שהוצגה בפניו, ואשר על פניו לשיטתו לא היתה כשלעצמה הצעה מקפחת כל עיקר, עלול היה להוביל להתמשכות מיותרת של ההליך, ואין לדבר סוף. ברי כי על בעל דין לבחון את הצעת בית המשפט, על מכלול היבטיה והשלכותיה, וליתן תשובתו; לשם כך, כשגרה, ניתן לבעלי הדין זמן

להיוועץ בעורכי דינם ולהחליט, וכך נעשה גם בנידון דידן. אכן, לבעלי הדין חרות לנסות ולמשוך בחבל הפשרה לכאן או לכאן, אך תשובתם צריכה לבוא אחרי ששקלו ולא לפני כן. תשובה שממנה עלול המבקש לחזור בו כעבור רגע או שניים אין מקומה ככלל בבית המשפט; ובאה שעת קץ.

כב. איני רואה מקום גם להידרש לקובלנותיו של המבקש כנגד התנהלות בית המשפט, אשר נטענו בעלמא.

כג. נוכח האמור, אין מקום להיעתר לבקשה; המבקש ישלם הוצאות המשיבה בסך 2,500 ש"ח (כולל).

ניתנה היום, כ"ג בטבת התשע"ו (4.1.2016).

המשנה לנשיאה